

Јелена Ђ. Видић Трнинић
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
jvidic@pf.uns.ac.rs

ОПОЗИВ И СУДСКО СТАВЉАЊЕ ЗАВЕШТАЊА ВАН СНАГЕ ПРЕМА ЗАКОНУ О НАСЛЕЂИВАЊУ СРБИЈЕ УЗ ОСВРТ НА ОСТАЛА САВРЕМЕНА ЕВРОПСКА ПРАВА*

Сажетак: У српском праву, до стављања њуноважној завештања ван снаге може доћи на основу воље самој завештаоца, односно опозивом завештања, као и на основу одлуке суда. У раду се анализирају решења Закона о наслеђивању Србије посвећена споменутиим начинима стављања завештајних располања ван снаге и истовремено сагледава законска регулатива овој тињања у осталим правним системима Европе. Аутор налази да у реализацији права на опозив завештања, законодавство Србије афирмише завештајну слободу, те да је у том погледу, оно принципјелно усклађено са законским солуцијама уоченим на европском правном тлу. Као посебну предност домаће регулативе, посматрано са аспекта сврхе ради које је прописана, истиче могућност судској стављања завештања или његових појединих одредаба ван снаге. Аутор даље сматра да постоје разлози који говоре у прилог тога да се одређена решења уочена у уредном праву, као што је могућност да се на основу законских одредаба ставе ван снаге завештајна располања учињена у користи бившеј сужњика, прихвати и у српском наследном праву. Најзад, указује и на корисност прецизирања и ујотпуњавања појединих законских одредница посвећених опозиву завештања *de lege ferenda*, посебно оних које се тичу односа раније и доцније завештања, а у циљу остварања правне сигурности.

Кључне речи: опозив завештања, стављање завештања ван снаге, формални опозив, неформални опозив, раније завештање, доцније завештање.

---

* Рад је посвећен научно-истраживачком пројекту „Правна традиција и нови правни изазови” чији је носилац Правни факултет у Новом Саду.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Опозивост завештања представља једну од његових особина, која гарантује завештаоцу да све до смрти није везан својом раније изјављеном вољом.¹ Из тог разлога, завештање и представља изјаву последње воље.² По својој садржини, опозив завештања представља једнострану изјаву воље завештаоца којом се укида, односно ставља ван снаге раније сачињено пуноважно завештање или нека његова одредба.³ Да завештање не би изгубило особину опозивости, завешталац се не може једностраном изјавом воље одрећи овог свог права или га ограничити на било који начин. Ништаве су и одредбе уговора којим би се он обавезао да поједину завештајну одредбу опозове или не опозове.⁴

Пуноважност изјаве о опозиву завештања, као строго личног акта и својерсног располагања *mortis causa*,⁵ условљена је постојањем активне завештајне способности и озбиљне намере завештаоца да стави ван снаге своје раније сачињено завештање (*animus revocandi*). Осим тога, да би изјава о опозиву завештања била пуноважна, завештаочева воља мора бити слободна, односно учињена без утицаја заблуде, преваре, претње или принуде.⁶

У случају када завешталац не може да измени или опозове своје пуноважно завештање, због губитка способности за расуђивање до које је дошло након његовог сачињавања, законодавство Србије допушта и могућност судског укидања његове важности. Међутим, она је допуштена само изузетно, онда када се битно измене околности које су представљале одлучујућу побуду завештаоца за такво располагање *mortis causa*, те уз испуњење прецизно дефинисаних услова.

Предмет нашег интересовања усмерен је управо ка проучавању регулативе стављања завештања ван снаге, како га види српски законодавац и теорија. С обзиром да према Закону о наслеђивању Србије, завештање или поједине завештајне одредбе вољом самог завештаоца, могу бити стављене ван снаге на формалан и неформалан начин, посебна пажња биће посвећена карактеристикама споменутих начина опозива, њиховим предностима и недостацима, условима под којима су они допуштени, као и начину нормирања односа између ранијег и доцнијег завештања. Истовремено, биће указано и

¹ Вид. чл. 176, ст. 1 Закона о наслеђивању Србије – ЗНС, *Сл. гласник РС*, бр. 46/1995, 101/2003 – Одлука УСРС и 6/2015.

² Вид. Nikola Gavella, Vlado Belaj, *Nasljedno pravo*, Zagreb 2008, 175.

³ Вид. Драгица Живојиновић, „Опозив завештања”, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* 56/2010, 61.

⁴ Вид. чл. 181 ЗНС.

⁵ Вид. Наташа Стојановић, *Наследно право*, Ниш 2011, 294.

⁶ Вид. Слободан Н. Сворцан, *Наследно право*, Крагујевац 2009, 89; Н. Стојановић, 294; Дејан Б. Ђурђевић, *Институције наследног права*, Београд 2015, 194.

на основне карактеристике и услове под којима је дошустено судско стављање завештања или његових појединих одредаба ван снаге. У основним цртама, у раду ће бити сагледана и упоредноправна решења посвећена наведеним питањима.⁷ На темељу анализе законских солуција српског права, оних која су прихваћена у осталим правним уређењима, као и консултовањем доктринарних ставова, настојаћемо да утврдимо има ли места побољшању постојећих решења у домаћем законодавству и у том смислу изнети одговарајуће предлоге.

2. ФОРМАЛНИ ОПОЗИВ ЗАВЕШТАЊА

Према Закону о наслеђивању Србије, раније сачињена изјава последње воље, може се ставити ван снаге формалним путем, сачињавањем новог завештања. Доцније завештање може бити сачињено у било којој законом допуштеној форми,⁸ сходно правилу о њиховој равноправности. У српском праву, дакле, не постоје посебна ограничења у погледу облика завештања којим се врши опозив, односно завештања које се опозива, као што је то случај у појединим савременим европским уређењима. Примера ради, у руском праву, завештањем које се сачињава у изузетним околностима може доћи до опозива искључиво истог таквог завештања, али не и осталих могућих форми, као што се и завештајним располагањима у банци може опозвати само раније располагање правима на новчаним средствима у тој банци.⁹

До формалног опозива завештања може доћи на изричит или прећутан начин. Независно од тога о ком виду је реч, ново завештање којим се опозива раније, поред напред споменутих услова за материјалну пуноважност, мора испуњавати и све потребне услове који се траже за конкретан облик завештања.¹⁰

Изричито опозивање огледа се у сачињавању новог завештања, којим завешталац непосредно, односно директно ставља ван снаге цело раније сачиње-

⁷ Анализом су обухваћена законодавства: Аустрије, Немачке, Швајцарске, Француске, Италије, Шпаније, Чешке, Мађарске, Бугарске, Русије, Холандије, Енглеске, као и свих држава региона.

⁸ Вид. чл. 176, ст. 2 ЗНС.

⁹ С друге стране, оба споменута завештања, могу бити опозвана и путем било ког другог облика завештања. Вид. чл. 1130, ст. 5–6 Грађанског кодекса Русије – ГКРФ (Гражданский кодекс Российской Федерации, први део од 30. новембра 1994. године, N 51-ФЗ, други део од 26. јануара 1996. године, N 14-ФЗ, трећи део од 26. новембра 2001. године, N 146-ФЗ и четврти део од 18. децембра 2006. године, N. 230-ФЗ, закључно са изменама и допунама од 1. јуна 2019. године), <http://base.garant.ru/10164072/>, 17. септембар 2020.

¹⁰ Вид. Milan Крећ, Đuro Pavić, *Komentar Zakona o nasljedivanju s sudskom praksom*, Zagreb 1964, 321; Оливер Б. Антић, Зоран М. Балиновац, *Коментар Закона о наслеђивању*, Београд 1996, 472; Н. Стојановић, 294; Д. Б. Ђурђевић, 195; Тамара Ђурђић–Милошевић, *Ограничење слободe завештајних располагања*, докторска дисертација, Крагујевац 2018, 227.

но завештање или његове поједине одредбе. На овај начин могу се опозвати и сва раније сачињена завештања или евентуално њихове поједине одредбе.¹¹ Ново завештање не мора истовремено садржати и нова завештајна располагања, те одредба о опозиву може представљати и његову једину садржину.

С обзиром на то да омогућује да се у сваком моменту зна каква је намера завештаоца, као и сама садржина завештања, изричито стављање завештања ван снаге у великој мери гарантује остваривање слободе завештања.¹² Могућност оваквог начина опозива је општеприхваћена у савременим европским уређењима, попут: Аустрије,¹³ Немачке,¹⁴ Швајцарске,¹⁵ Француске,¹⁶ Италије,¹⁷ Шпаније,¹⁸ Русије,¹⁹ Мађарске,²⁰ Чешке,²¹ Бугарске,²² Енглеске,²³ Холандије,²⁴ као и свих земаља региона²⁵.

¹¹ Вид. О. Антић, З. Балиновац, 471.

¹² Вид. у том смислу: Т. Ђурђић–Милошевић, 230.

¹³ Вид. пар. 717 и 719 Грађанског законика Аустрије – ABGB (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, JGS Nr. 946/1811, закључно са изменама и допунама из 2020. године, BGBl. I Nr. 16/2020), <https://www.jusline.at/gesetz/abgb>, 18. септембар 2020.

¹⁴ Вид. пар. 2254 Грађанског законика Немачке – BGB (Bürgerliches Gesetzbuch, BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738, закључно са изменама и допунама из 2020. године, BGBl. I S. 2187), <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BjNR001950896.html>, 30. октобар 2020.

¹⁵ Вид. чл. 509 у вези са чл. 511, ст. 1 Грађанског законика Швајцарске – ZGB (Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907), <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19070042/index.html>, 19. децембар 2020.

¹⁶ Вид. чл. 1035 Грађанског законика Француске – CC (Code civil, 1804), <https://www.legifrance.gouv.fr>, 20. август 2020.

¹⁷ Вид. чл. 680 Грађанског законика Италије – ГЗИ (II Codice Civile Italiano, Gazzetta Ufficiale n.79 del 4-4-1942), <https://www.gazzettaufficiale.it/dettaglio/codici/codiceCivile>, 29. децембар 2020.

¹⁸ Вид. чл. 738 у вези са чл. 739, ст. 1 Грађанског законика Шпаније – ГЗШ (Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil), <https://www.boe.es/buscar/pdf/1889/BOE-A-1889-4763-consolidado.pdf>, 23. децембар 2020.

¹⁹ Вид. чл. 1130, ст. 4 ГКРФ.

²⁰ Вид. 7:41§ (1–2) Грађанског законика Мађарске – ГЗМ (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről), <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300005.TV>, 19. август 2020.

²¹ Вид. чл. 1575 и чл. 1577 Грађанског законика Чешке – ГЗЧ (89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník), <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast3>, 17. новембар 2020.

²² Вид. чл. 38 Закона о наслеђивању Бугарске – ЗНБ (Закон за наследство, Обн. ДВ. бр. 22/1949, 41/1949, 275/1950, 41/1985, 60/1992, 21/1996, 104/1996, 117/1997, 96/1999, 34/2000, 59/2007 и 47/2009), <https://lex.bg/laws/ldoc/2121542657>, 18. октобар 2020.

²³ Вид. с. 19–20 Закона о завештању Енглеске (Wills Act 1837), <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Will4and1Vict/7/26/contents>, 27. децембар 2020.

²⁴ Вид. чл. 4:111 у вези са чл. 4:112 Грађанског законика Холандије – ГЗХ (Dutch Civil Code, Book 4 Law of Succession), <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook044.htm>, 28. децембар 2020.

²⁵ Вид. чл. 117, ст. 1 Закона о наслеђивању Црне Горе – ЗНЦГ, *Sl. list CG*, бр. 74/2008 и 75/2017 – одлука УС; чл. 64, ст. 1 Закона о наслеђивању Хрватске – ЗНХ, *Narodne novine*, бр. 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015 и 14/2019; чл. 120, ст. 1 Закона о наслеђивању у

Прећутно опозивање завештања, нормирано у чл. 177, став 1 Закона о наслеђивању Србије, постоји у случају сачињавања новог завештања којим се раније не опозива изричито, али му садржински противречи. У наведеној ситуацији, одредбе ранијег завештања остају на снази ако нису супротне одредбама доцнијег, чиме је практично регулисан само однос између два завештања. С обзиром да садржинска противречност може бити потпуна, али и делимична, то ће оне одредбе ранијег завештања које нису у супротности са одредбама касније сачињеног, паралелно задржати важност са њима.²⁶ Међутим, у случају када је противречност таква да ово правило није могуће применити, важиће само доцније састављено завештање.²⁷ Споменуто правило о дејству прећутног опозива примењује се независно од завештаоачевог узимања у обзир свог раније сачињеног завештања, односно, противречности у погледу садржине ранијег и доцнијег завештања.²⁸

Формални прећутни опозив завештања одликује се мањим степеном правне сигурности него што је то случај са формалним изричитим опозивом, с обзиром на то да је у случају када није могуће јасно утврдити да ли је доцнијим завештањем раније опозвано, као и у којој мери је то учињено, у циљу утврђивања праве намере завештаоца, неопходно тумачење завештања. То у крајњим консеквенцама, у случају немогућности утврђивања ове намере, због примене другог правила тумачења завештања које иде у корист законских наследника, носи са собом ризик наступања последица које не морају одговарати жељи завештаоца.²⁹ Из наведених разлога, њиме се у мањој мери осигурава реализација слободе завештања.

Компаративно посматрано, правило према којем доцније сачињено завештање опозива раније у мери у којој му садржински противречи, такође је општеприхваћено у модерним европским законодавствима.³⁰ Изузетак од

Federaciji Bosne i Hercegovine – ZNFBiH, *Sl. novine FBiH*, br. 80/2014 и 32/2019 – odluka US; чл. 117, ст. 1 Закона о наслеђивању Северне Македоније – ЗНСМ, *Сл. весник на РМ*, бр. 47/1996 и 18/2001 – др. закон и чл. 99, ст. 1 Закона о dedovanju Slovenije – ZDS, *Uradni list SRS*, št. 15/1976, 23/1978; *Ur. list RS*, 13/1994, 40/1994 – odluka US, 117/2000 – odluka US, 67/2001, 83/2001 – OZ, 73/2004, 31/2013 – odluka US и 63/2016.

²⁶ Вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 472; Д. Б. Ђурђевић, 196; Н. Стојановић, 295.

²⁷ Вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 474; Д. Живојиновић, 67; Н. Стојановић, 295.

²⁸ Вид. Д. Б. Ђурђевић, 196.

²⁹ У доктрини се указује на постојање претпоставке да завешталац сачињавањем пуноважног завештања, изражава жељу за наслеђивањем управо по том основу позивања на наслеђе, а не по закону, те да је у том правцу, стога, неопходно и тумачити његову последњу вољу. У том смислу, опширније вид. Д. Живојиновић, 67–68.

³⁰ Вид. пар. 2258, ст. 1 BGB, чл. 511, ст. 1 ZGB, чл. 1036 CC, чл. 682 ГЗИ, чл. 739, ст. 1 ГЗШ, чл. 1130, ст. 2 ГКРФ, 7:41§ (2) ГЗМ, чл. 1576 ГЗЧ, чл. 39 ЗНБ, s. 19–20 Закона о завештању Енглеске, чл. 4:112 ГЗХ, чл. 118, ст. 1 ZNCG, чл. 65, ст. 1 ZNH, чл. 121, ст. 1 ZNFBiH, чл. 118, ст. 1 ЗНСМ и чл. 101, ст. 1 ZDS.

наведеног у извесној мери представља решење предвиђено у Грађанском законнику Аустрије, где сачињавањем доцнијег завештања којим је извршено именовање наследника, долази до опозива и свих осталих располагања из ранијег завештања, без обзира на то да ли му она садржински противрече, осим уколико у њему није изричито и јасно испољена намера завештаоца да раније завештање у целини или делимично треба да настави да производи правно дејство. Ово правило се примењује чак и онда када је у касније сачињеном завештању наследнику остављен само део заоставштине, у ком случају ће остатак заоставштине који њиме није обухваћен, припасти законским наследницима, а не завештајним наследницима из ранијег завештања.³¹

Иако Законом о наслеђивању Србије то није изричито прописано, питање делотворности доцније сачињеног пуноважног завештања, према схватању дела домаће доктрине нема утицаја на дејство прећутног формалног опозива, у случају постојања јасно изражене и формално ваљане намере завештаоца да у доцнијем завештању изврши опозив ранијег.³² Већина осталих савремених законодавстава такође не садрже регулативу посвећену овом питању, с тим што се у упоредном праву ипак могу срести законска решења којима је изричито предвиђено да неделотворност доцније сачињеног завештања нема никаквог утицаја на учињени опозив раније састављеног завештања. Тако је у праву Италије експлицитно прописано да опозив извршен доцнијим завештањем задржава дејство, чак и када се оно не може реализовати због тога што је у њему именован наследник или испорукопримац умро пре оставиоца, неспособан је или недостојан да наследи или се одрекао права да наследи.³³ Споменуто одредбу садрже и француско, шпанско и бугарско право.³⁴ Сматрамо да разлози правне сигурности, којима су се законодавства последње споменутих земаља несумњиво руководила, говоре у прилог постојања оваквог законског решења и у српском праву.³⁵ Из истих разлога, Законом је потребно прописати и да у случају сачињавања доцнијег непуноважног завештања, долази до примене одредаба раније сачињеног пуноважног завештања.³⁶

³¹ Међутим, споменуто правило се не примењује уколико доцнијим завештајним располагањима није именован наследник. У овом случају, до опозива раније сачињених располагања која не садрже одредбу о именовању наследника, доћи ће само у мери у којој су она противречна. Вид. пар. 713, ст. 1 и пар. 714 ABGB.

³² Вид. Д. Б. Ђурђевић, 196.

³³ Вид. чл. 683 ГЗИ.

³⁴ Вид. чл. 1037 СС, чл. 740 ГЗШ и чл. 40 ЗНБ.

³⁵ О томе видети и код: Nataša Stojanović, „Gde su granice slobode zaveštajnih raspolaganja”, *Pravni život* 10/2012, 715; Т. Ђурђић–Милошевић, 243.

³⁶ Вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 308; N. Stojanović (2012), 715.

3. НЕФОРМАЛНИ ОПОЗИВ ЗАВЕШТАЊА

У српском праву, до опозива завештања не мора нужно доћи у неком од законом предвиђених облика завештања, већ и на неформалан начин, који, попут формалног опозива, такође може бити изричит и прећутан.

О постојању неформалног изричитог опозива завештања се може говорити у случају његовог уништења. За разлику од формалног опозива, на овај начин, ван снаге се могу ставити само писмени облици завештања.³⁷ Уништење писмених облика завештања представља начин њиховог опозива, који је и компаративно посматрано, прихваћен у значајном броју савремених правних поредака.³⁸

Уништење завештања може довести до његовог потпуног или делимичног опозива, при чему се може извршити физичким уништењем писмена у којем је садржана последња воља завештаоца (нпр. његовим спаљивањем или цепањем на комаде), али и уништавањем текста његове садржине (прецртавањем, те брисањем појединих речи, односно реченица).³⁹ Овај начин опозива постојаће и онда када завешталац на писмено стави ознаку да завештање више не важи,⁴⁰ као и када до његовог уништења дође случајно, чега је завешталац био свестан, а није предузео никакву радњу поводом тога.⁴¹

Иако Закон о наслеђивању Србије то не прописује изричито, владајуће је доктринарно становиште да сам акт уништења не мора бити предузет лично од стране завештаоца, већ да он може бити учињен и од стране трећег лица по завештаочевом налогу.⁴² За пуноважност неформалног изричитог опозива, неопходно је постојање намере завештаоца да споменути радњама

³⁷ Вид. чл. 176, ст. 3 ЗНС.

³⁸ Вид. пар. 721 ABGB, пар. 2255 BGB, чл. 510 ZGB, чл. 684 ГЗИ, чл. 742 ГЗШ, 7:42§ ГЗМ, чл. 1578 ГЗЧ, s. 20 Закона о завештању Енглеске, чл. 4:114 ГЗХ, чл. 117, ст. 2 ZNCG, чл. 64, ст. 2 ZNH, чл. 120, ст. 2 ZNFbIH, чл. 117, ст. 2 ЗНСМ и чл. 99, ст. 2 ZDS. Уништење својеручног, као писменог облика завештања, у пракси појединих законодавстава, такође се сматра начином његовог опозива. У том смислу, вид. Христо Тасев, *Българско наследствено право*, Софија 1993, 111; Francis Lefebvre (editions), *Successions et libéralités, Régime juridique et fiscal*, Nouvelle édition 2011, 343.

³⁹ У том смислу, вид. Slavko Marković, *Nasledno pravo u Jugoslaviji*, Београд 1978, 245; Слободан Н. Сворцан, *Коментар Закона о наслеђивању Србије са судском праксом*, Крагујевац 2004, 383–384; Д. Живојиновић, 68.

⁴⁰ Вид. Д. Б. Ђурђевић, 197.

⁴¹ Вид. S. Marković, 245.

⁴² Вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 472; С. Н. Сворцан (2004), 384; Н. Стојановић (2011), 295; Д. Б. Ђурђевић, 197. У делу доктрине се сугерише да би по угледу на решења прихваћена у појединим државама САД-а, у циљу смањења могућности злоупотреба, уништење од стране трећег лица по налогу завештаоца било корисно условити захтевом за свесним присуством завештаоца за све време трајања ове радње. У том смислу, вид. Д. Живојиновић, 71.

одузме важност сачињеном завештању.⁴³ Било какво уништење завештања, учињено мимо знања и воље завештаоца, које доводи у питање његову аутентичност, неће производити дејство.⁴⁴

Одредбом према којој уништењем доцније сачињеног завештања, раније завештање добија правну снагу, ако из околности не произлази нешто друго, односно, уколико завешталац није несумњиво ставио до знања да не жели да се његова заоставштина распореди према ранијем завештању, домаће законодавство на још један начин уређује однос ранијег и доцнијег завештања.⁴⁵ Оваква регулатива прихваћена је и у аустријском, словеначком, македонском и босанско-херцеговачком праву.⁴⁶ Недостатак споменутог решења огледа се у томе да је њиме уређено искључиво дејство неформалног изричитог опозива доцнијег завештања на оно које је раније сачињено. Узимајући притом у обзир чињеницу да регулом посвећеном прећутном формалном опозиву нису предвиђена конкретна правила која би требало применити у случају постојања више од два сачињена завештања, то се чини да је свеукупно посматрано, питању начина нормирања односа између више сачињених завештања, у српском праву требало приступити с више пажње. Стога би постојеће законско решење у циљу правне извесности и реализације слободе завештања, било целисходно изменити, те предвидети да у било ком случају опозива доцнијег завештања, дакле, независно од тога да ли се он врши на формалан или неформалан начин, раније завештање остаје на снази,⁴⁷ осим уколико завешталац није имао овакву намеру, као што је то примера ради, предвиђено у немачком, хрватском и црногорском праву.⁴⁸

⁴⁹ У доктрини се оправдано сугерише да би у овом случају, у циљу усагла-

⁴³ У том смислу, видети: О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 472; С. Н. Сворцан (2004), 384; Д. Живојиновић, 68; Н. Стојановић (2011), 295; Д. Б. Ђурђевић, 197.

⁴⁴ С обзиром да је код овог начина опозива завештања, могућност злоупотребе интензивирани, у појединим законодавствима common law система, кроз судску праксу су устављена посебна правила, чији је циљ смањење сумње у веродостојност предузимања материјалних радњи уништења од стране завештаоца. О њима, опширно видети код: Д. Живојиновић, 69–71.

⁴⁵ Вид. чл. 177, ст. 2 ЗНС.

⁴⁶ Вид. пар. 723 ABGB, чл. 101, ст. 2 ZDS, чл. 118, ст. 2 ЗНСМ и чл. 121, ст. 2 ZNFBiH.

⁴⁷ У том правцу, вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 474; Dragica Živojinović, „Odnos prethodnog i potonjeg zaveštanja u slučaju opoziva”, *Pravni život* 10/2010, 726; Т. Ђурђић–Милошевић, 242.

⁴⁸ Видети: пар. 2258, ст. 2 BGB, чл. 65, ст. 2 ZNH и чл. 118, ст. 2 ZNCG.

⁴⁹ Поред споменутих законодавстава, правило према којем у случају опозивања опозива долази до оснажења првобитно сачињеног завештања, прихваћено је и у осталим појединим европским порецима, као што су италијанско (чл. 681 ГЗИ), шпанско (чл. 739, ст. 2 ГЗШ) и чешко (чл. 1580 ГЗЧ). У руском праву, међутим, завештање које је у потпуности или делимично опозвано каснијим завештањем, не добија поново правну снагу, уколико је и ново завештање у потпуности или делимично опозвано (чл. 1130, ст. 2 ГКРФ). Ни у енглеском законодавству, опозивањем новог завештања којим је већ опозвано раније, не долази

шавања одредаба из домена завештајног наслеђивања, било потребно изменити и друго правило тумачења завештања, на начин према којем би у случају нејасне намере завештаоца, завештање требало тумачити у правцу који је повољнији за завештајне, а не законске наследнике, како је то предвиђено важећим наследноправним прописима.⁵⁰

Према Закону о наслеђивању Србије, дејство опозива има и завештаоцево располагање индивидуално одређеном завештаном ствари или правом.⁵¹ Наиме, с обзиром на чињеницу да је завешталац титулар своје имовине који у погледу ње има слободу правног и фактичког располагања, то га већ сачињено завештање, посматрано са тог аспекта, не везује. Стога се отуђење индивидуално одређеног добра, теретним или добротним правним послом, у доктрини дефинише као неформални пређутан опозив завештања, односно испоруке,⁵² који такође може бити потпун или делимичан. Исто дејство има и уништење завештаног добра као предмета испоруке.⁵³ Код овог вида опозива није потребно постојање намере завештаоца о одузимању важности одредби којом је завештано право на испоруку.⁵⁴ Постојање посебних правила о опозиву испоруке, као неформалном пређутном стављању ван снаге завештајних располагања, компаративно посматрано, не представља реткост. Она су прихваћена и у аустријском, швајцарском, француском, италијанском, бугарском, као и у правима свих земаља региона.⁵⁵

4. СУДСКО СТАВЉАЊЕ ЗАВЕШТАЊА ВАН СНАГЕ

У праву Србије прихваћен је специфичан институт, који се заснива на претпостављеној вољи оставиоца,⁵⁶ чија примена доводи до дејстава идентичних оним која настају опозивом завештања учињеног од стране самог завештаоца.

до оснажења првог завештања. Уколико завешталац жели да првобитно сачињеном завештању поново да правну снагу, он за то има две могућности: да поново сачини такво завештање у прописаној форми или одговарајући додатак завештању у којем је јасно изражена таква његова намера (s. 22 Закона о завештању Енглеске).

⁵⁰ Вид. N. Stojanović (2012), 714–715; У том смислу, вид. и код: Д. Живојиновић (2010а), 67–68.

⁵¹ Видети: чл. 178 ЗНС.

⁵² Вид. S. Marković, 247; О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 475; Н. Стојановић (2011), 295; Д. Б. Ђурђевић, 197–198.

⁵³ Вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 475; N. Gavella, V. Belaj, 177. Супротно: Д. Б. Ђурђевић, 198.

⁵⁴ Вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 472.

⁵⁵ Вид. пар. 724, ст. 1 ABGB. чл. 511, ст. 2 ZGB, чл. 1038 CC, чл. 686 ГЗИ, чл. 41 ЗНБ, чл. 119 ZNCG, чл. 66 ZNH, чл. 122 ZNFbH, чл. 119 ZHCM и чл. 102 ZDS.

⁵⁶ Вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 312.

Наиме, правило је да се постојање активне завештајне способности процењује у моменту сачињавања завештања, услед чега њен каснији губитак не утиче на пуноважност завештајних располагања.⁵⁷ Међутим, Закон о наслеђивању Србије предвиђа да завештање не мора произвести правно дејство, када се битно измене прилике које су у време његовог сачињавања представљале одлучујућу побуду за располагање, у ком случају суд на захтев заинтересованог лица, може ставити ван снаге цело завештање или његове поједине одредбе, уколико завешталац то није могао учинити због губитка способности за расуђивање.⁵⁸

Примена споменуте одредбе допуштена је само изузетно, односно, онда када расподела заоставштине на начин који је предвиђен завештањем не би била у складу са принципом правичности.⁵⁹ У прилог наведеног, говори чињеница да је доношење овакве судске одлуке могуће искључиво под претпоставком испуњења строго дефинисаних услова, који су кумулативно одређени.

Они се огледају у губитку способности за расуђивање завештаоца, до које је дошло у периоду од сачињавања пуноважног завештања до момента отварања наслеђа, због чега он није био у могућности да сам изврши његов опозив, као и у битној измени околности, до чијег је наступања, такође дошло након састављања завештања. Према теоријским схватањима, примену ове одредбе не би требало дозволити услед привременог губитка способности за расуђивање, већ искључиво у ситуацији када је овакво стање завештаоца трајно, у прилог чега говори и сама законска одредба.⁶⁰ Притом, непостојање способности за расуђивање не мора бити праћено судском одлуком о потпуном или делимичном лишењу пословне способности.⁶¹ Ипак, приликом процене испуњености овог услова, важно је напоменути да у погледу лица које је судском одлуком потпуно лишено пословне способности, важи неопорива претпоставка да оно нема активну завештајну неспособност,⁶² а тиме ни могућност да опозове завештање,⁶³ док је у случају постојања судске одлуке о делимичном лишењу пословне способности, овај услов испуњен уколико је њоме истовремено одређено да лице на које се она односи не може сачинити, а тиме ни опозвати завештање.⁶⁴ До стављања завештања ван

⁵⁷ Видети: чл. 80, ст. 1 ЗНС.

⁵⁸ Вид. чл. 80, ст. 2 ЗНС.

⁵⁹ Вид. Н. Стојановић (2011), 201–202.

⁶⁰ Вид. С. Н. Сворцан (2004), 197; Драгица Живојиновић, „Стављање завештања ван снаге у аустријском и српском праву”, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* 88/2020, 26–27.

⁶¹ Вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 316.

⁶² Видети: Н. Стојановић (2011), 197; Д. Б. Ђурђевић, 122.

⁶³ Видети: О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 316.

⁶⁴ Видети: чл. 147, ст. 3 Породичног закона Србије (*Сл. гласник РС*, бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015) и чл. 40, ст. 3 Закона о ванпарничном поступку Србије (*Сл. гласник СРС*,

снаге одлуком суда може довести само измена оних прилика које су представљале одлучујући мотив за конкретно завештајно располагање, услед којих би и сам завешталац извршио њихов опозив да је имао способност за расуђивање.⁶⁵ Према доктринарним ставовима, природа те промене мора бити и објективна.⁶⁶ Најзад, завештање не може бити стављено ван снаге уколико је промена наведених околности завештаоцу била позната пре него што је дошло до губитка његове способности за расуђивање, услед чега је он и сам имао могућност да опозове своје располагање, коју, међутим, није реализовао.⁶⁷

Да би из наведених разлога дошло до стављања завештања ван снаге, потребно је и да заинтересовано лице, под којим се сматра свако оно лице које би тиме побољшало своју наследноправну позицију, поднесе тужбу. Рок за њено подношење износи три године од момента проглашења завештања.⁶⁸

5. ОСТАЛИ НАЧИНИ СТАВЉАЊА ЗАВЕШТАЊА ВАН СНАГЕ У САВРЕМЕНИМ ЕВРОПСКИМ ПРАВИМА

Наследноправни прописи одређеног броја европских права, завештаоцу пружају шире могућности путем којих он може реализовати своје право на опозив завештања. Тако, изричит опозив раније сачињеног завештања не мора нужно бити учињен путем сачињавања новог завештања. У бугарском праву, он је могућ и у форми посебног јавнобележничког акта, који мора садржати изричиту изјаву завештаоца да у потпуности опозива завештање или његове поједине одредбе.⁶⁹ У законодавству Француске, изричит опозив завештања којим се потпуно или делимично одузима важност одредби о

бр. 25/82 и 48/88 и *Сл. гласник РС*, бр. 46/95 – др. закон, 18/2005 – др. закон, 85/2012, 45/2013 – др. закон, 55/2014, 6/2015 и 106/2015 – др. закон). Видети и: Д. Живојиновић (2020), 27. О утицају губитка пословне способности на активну завештајну способност, детаљно видети: Наташа Стојановић, Зоран Ђирић, „Правни и психијатријски аспект завештајне способности”, у: *Актуелне тенденције у развоју и примени европској конвентционалној права*, свеска II, Ниш 2010, 45–78.

⁶⁵ У том смислу, вид. Д. Б. Ђурђевић, 124; Д. Живојиновић (2020), 27–28.

⁶⁶ Према овом схватању, уколико се ради о примени наведене одредбе због промене односима између завештаоца или лица због кога је завешталац располагао у нечију корист, с једне стране и пасивно легитимисаног лица, с друге стране „она не сме представљати резултат унутрашњих, апстрактних, од стране пасивно легитимисаног лица ничим изазваних завештаочевих доживљаја, већ то лице од момента сачињавања завештања до завештаочеве смрти мора учинити неки акт или нечињење које је битно супротно понашању због којег је располагао у његову корист”. Вид. О. Б. Антић, З. М. Балиновац, 315.

⁶⁷ У том смислу, вид. Д. Б. Ђурђевић, 125.

⁶⁸ Вид. чл. 80, ст. 3 ЗНС.

⁶⁹ Вид. чл. 38 ЗНБ. Ипак, у доктрини се наводи да у практичном животу, до опозива најчешће долази у форми завештања, и то по правилу, у истој оној у којој је сачињена и ранија изјава последње воље. Вид. Х. Тасев, 109–110.

испоруци,⁷⁰ такође се може манифестовати изјавом воље учињеном пред јавним бележником.⁷¹ Ова могућност прихваћена је и у италијанском праву, у којем се изричит опозив раније сачињеног завештања или његових појединих одредаба може учинити личном изјавом пред јавним бележником, уз обавезно присуство два сведока.⁷² У енглеском законодавству, до опозива завештања може доћи и на основу писмене изјаве завештаоца у намери да се оно изричито опозове, уз поштовање завештајних формалности.⁷³

Опозивом завештања у упоредном праву сматра се и повлачење завештања из депозита на завештаочев захтев. Ово је случај у немачком праву, у којем се јавнобележничко и завештање сачињено пред председником општине, који су се налазили на службеном чувању, могу опозвати повлачењем исправе у којој су садржана ова завештајна располагања.⁷⁴ У чешком праву, опозваним се сматра свако јавно завештање које је лично завештаоцу на његов захтев, предато од стране овлашћеног лица.⁷⁵ С друге стране, у мађарском праву, дејство опозива има повлачење приватног завештања које је депоновано код јавног бележника.⁷⁶ Слична регулатива прихваћена је и у праву Холандије, у којем својеручно завештање депоновано код јавног бележника, завешталац може у било које време повући, уз услов да пред њим потпише исправу у којој признаје да му је завештање враћено. На овај начин, сачињено својеручно завештање сматраће се опозваним. Уколико се оно налазило на чувању код неког другог лица, а не код јавног бележника, исправа у којој се признаје враћање својеручног завештања мора бити сачињена у присуству тог лица, те два сведока и потписана, како од стране завештаоца, тако и од стране сведока и лица код кога се завештање налазило на чувању.⁷⁷

У правима појединих земаља, из истог разлога којим је био руковођен и српски законодавац, а који се огледа у настојању надомешћивања завештаочеве воље, прихваћена је и могућност судског одузимања важности завештања, те престанка његових дејстава на основу законских одредаба. Тако,

---

⁷⁰ У француском праву, под испоруком се подразумева свако располагање добрима за случај смрти и то искључиво у форми завештања. Било које лице које завештањем добија таква добра, назива се испорукопримцем, што значи да се завештањем не могу именовати наследници. Вид. Наташа Стојановић, *Испорука у наследном праву*, докторска дисертација, Ниш 2001, 93.

⁷¹ Вид. чл. 1035 СС.

⁷² Вид. чл. 680 ГЗИ.

⁷³ Вид. с. 20 Закона о завештању Енглеске. О томе, вид. William Scarle Holdsworth, Charles William Vickers, *The law of succession*, New Jersey 2004, 57–59; Caroline Sawyer, *Succession, Wills & Probate*, Bristol 1995, 143.

⁷⁴ Вид. пар. 2256, ст. 1 BGB.

⁷⁵ Вид. пар. 1579, ст. 1 ГЗЧ.

⁷⁶ Вид. 7:44§ ГЗМ.

⁷⁷ Вид. чл. 4:113 у вези са чл. 4:103, ст. 1 ГЗХ.

у француском законодавству, суд има право да на захтев овлашћеног лица одузме важност одредби о испоруци услед неадекватног понашања, односно поступака испорукопримца, као лица у чију је корист распологано путем завештања, из таксативно набројаних разлога, који подразумевају: испољену незахвалност према завештаоцу (која подразумева и озбиљно вређање сећања на његову личност) или неизвршавање обавеза наложених завештањем.⁷⁸ У енглеском праву, закључењем брака или грађанског партнерства након сачињавања завештања, завештање ће се аутоматски сматрати опозваним у целини. Изузетак постоји у случају када из самог завештања произлази да је завешталац у време његовог сачињавања очекивао да ће ступити у брак, односно партнерство и имао је намеру да његово завештање не буде опозвано због тога.⁷⁹ Полазећи од претпостављене воље завештаоца,⁸⁰ значајан број савремених европских уређења, садрже решење према којем престанак брака има за последицу стављање ван снаге оних завештајних располагања која су учињена у корист бившег супружника. Овакву регулативу садрже немачко,⁸¹ аустријско,⁸² мађарско,⁸³ холандско,⁸⁴ хрватско⁸⁵, те босанско-херцеговачко право.⁸⁶ Међутим, у циљу уважавања завештаоачеве воље, до тога ни у једном од њих неће доћи: уколико се може претпоставити да би завешталац чак и у оваквом случају располагао у корист свог супружника, партнера или вереника (немачко право); када је завешталац изричито одредио

⁷⁸ Вид. чл. 1046 у вези са чл. 954–955 СС и чл. 1047 СС; Philippe Malaurie, Larent Aynés, *Droit civil, Les successions, Les libéralités*, Paris 2010, 286–287; Anne-Marie Leroyer, *Droit des successions*, Éditions Dalloz – Paris 2011, 203–204.

⁷⁹ Вид. s. 18 и 18 В Закона о завештању Енглеске; Опширније вид. C. Sawyer, 130-135.

⁸⁰ У том смислу, вид. Д. Живојиновић (2010 а), 72.

⁸¹ У немачком праву, ово правило се примењује и у случају завештајних располагања учињених у корист партнера из регистроване заједнице живота и вереника, у случају престанка партнерства, односно раскида веридбе пре завештаоачеве смрти. Вид. пар. 2077 BGB у вези са пар. 10, ст. 5 Закона о регистрованом животном партнерству Немачке – LpartG (Lebenspartnerschaftsgesetz, BGBl. IS. 266, закључно са изменама и допунама из 2018. године, BGBl. I S. 2639), <https://www.gesetze-im-internet.de/lpartg>, 12. септембар 2019. О наведеном, опширније вид. Hans Brox, Wolf-Dietrich Walker, *Erbrecht*, München 2010, 127–128.

⁸² У аустријском законодавству, ван снаге ће се ставити и она завештајна располагања која су учињена у корист партнера из регистроване или фактичке заједнице живота у случају њеног престанка пре смрти завештаоца. Вид. пар. 725, ст. 1 ABGB.

⁸³ Споменуто правило у законодавству Мађарске, односи се и на завештајна располагања учињена у корист партнера из регистроване заједнице живота која је престала до момента отварања наслеђа. Вид. 7:46 § ГЗМ.

⁸⁴ Вид. 4:52 ГЗХ.

⁸⁵ Вид. чл. 67 ZNH.

⁸⁶ Вид. чл. 123 ZNFbH.

⁸⁷ У швајцарском праву, разведени супружник, такође, према изричитој законској одредби, не може стећи својство наследника по основу завештајних располагања која су сачињена пре него што је покренут поступак за развод брака. Вид. чл. 120, ст. 2 ZGB.

другачије (аустријско право); уколико је завешталац другачије одредио у изјави своје последње воље (хрватско, босанско-херцеговачко и холандско право); те када је из околности случаја очигледно било разумно очекивати помирење супружника, као и да је оставилац желео да завешта имовину у корист супружника (мађарско право).⁸⁸ У аустријском праву и неке друге промене у породичним односима завештаоца до којих је дошло након сачињавања завештања, као што су оспорен сроднички однос и поништење или опозив усвојења, чак и уколико до тога дође након отварања наслеђа, имају за последицу стављање ван снаге, у овом случају, оних завештајних располагања која су учињена у корист бивших сродника.⁸⁹ У складу са одредбом којом је предвиђено да се у случају када је оставилац имао децу или њихово потомство за чије постојање није знао у време сачињавања завештања претпоставља да је он желео да им остави извесну корист путем овог правног посла, у праву последње споменуте земље, егзистира и законска претпоставка о опозиву завештања, онда када је непознато дете његов једини потомак, осим уколико би завешталац сачинио завештање чак и да је знао за његово постојање.⁹⁰ Слична регулатива прихваћена је и у италијанском праву, у случају постојања или рођења детета, односно било ког потомка завештаоца, уколико завешталац у време сачињавања завештања није имао или није знао да има потомство.⁹¹

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

У реализацији права на опозив завештања, српско право несумњиво афирмише завештајну слободу, прихватајући, као што је то случај и у већини осталих савремених правних уређења, формални изричит и прећутан опозив, као и неформални изричит опозив завештања. Нормирана је и могућност неформалног прећутног стављања ван снаге завештајних располагања у смислу постојања посебних правила о опозиву испоруке, која компаративно посматрано, такође, не представљају реткост. Руководећи се хипотетичком вољом завештаоца, Законом о наслеђивању Србије прописана је и могућност судског стављања пуноважног завештања или појединих завештајних одредби ван снаге. Сврха ради које је прописан овај институт, као и сам начин

⁸⁸ О утицају престанка брака на завештање у упоредном праву, детаљно видети: Dragica Živojinović, „Prestanak braka i zaveštanje”, *Pravni život* 11/2009, 835–838.

⁸⁹ Вид. пар. 725, ст. 1 АБГВ. Вид: Wolfgang Zankl, *Lehr – und Praxishandbuch, Erbrecht*, Wien 2017, стр. 92–93; Bernhard Eccher, *Bürgerliches Recht, Band VI, Erbrecht*, Wien 2016, 74.

⁹⁰ Видети: пар. 775, ст. 2 АБГВ. О конкретним недостацима регулативе посвећене стављању завештања ван снаге у аустријском праву, вид. Д. Живојиновић (2020), 30.

⁹¹ Вид. чл. 687, ст. 1 ГЗИ.

његовог уређења прожет је принципом правичности, услед чега смо схватања да оправданост његовог постојања у домаћем правном систему не треба доводити у питање.

У упоредном праву, прихваћени су још неки начини стављања завештања ван снаге вољом самог завештаоца, као што су: опозив у форми јавнобележничког акта или писмене изјаве завештаоца, као и повлачење јавног или приватног завештања из депозита. У појединим правима, из законом предвиђених разлога, могуће је и судско одузимање важности завештајним располагањима. Својим значајем, компаративно посматрано, нарочито се издваја могућност стављања завештања или појединих завештајних располагања ван снаге на основу законских одредаба, у случају када су након његовог сачињавања наступиле одређене промене у породичним приликама завештаоца. Мишљења смо да би престанак брака, који и компаративно посматрано, представља најчешће прихваћен разлог стављања ван снаге оних завештајних располагања која су учињена у корист бившег супружика, у домаћем праву *de lege ferenda*, требало да има исти овакав утицај на њихов опстанак, посебно имајући у виду непостојање експлицитне законске одредбе посвећене овом питању. Оваквим решењем не би дошло до ограничења слободе накнадног чињења завештајних располагања у корист бившег супружника. Истовремено, избегла би се евентуална потреба за опозивањем завештања од стране завештаоца након престанка брака, али и за тумачењем његових одредаба, којем је, у случају да оно није опозвано, према постојећим наследноправним прописима, потребно приступити у циљу утврђивања праве намере завештаоца у погледу завештајних располагања учињених у корист бившег супружника.

У погледу постојећег нормативног уређења опозива завештања, корисним се чине и извесне корекције у погледу питања односа раније и доцније сачињеног завештања. У циљу правне сигурности, оне би требало да се огледају: у конкретизовању овог односа у случају више сачињених завештања; у измени важеће регулативе на начин према којем би сваким опозивом доцније сачињеног завештања, независно од његовог вида, раније завештање остајало на снази, осим у случају непостојања овакве намере завештаоца; као и у постојању законских одредаба којима би било експлицитно прописано да опозив извршен доцнијим завештањем задржава дејство, чак и када се оно из законом предвиђених разлога не може реализовати, као и да сачињавањем доцнијег завештања које није пуноважно долази до примене раније сачињеног пуноважног завештања.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

- Антић Б. Оливер, Балиновац М. Зоран, *Коментар Закона о наслеђивању*, Београд 1996.
- Brox Hans, Walker Wolf – Dietrich, *Erbrecht*, München 2010.
- Gavella Nikola, Belaj Vlado, *Nasljedno pravo*, Zagreb 2008.
- Ђурђевић Дејан, *Институције наследној права*, Београд 2015.
- Ђурђић–Милошевић Тамара, *Ограничење слободe завештајних располагања*, докторска дисертација, Крагујевац 2018.
- Escher Bernhard, *Bürgerliches Recht, Band VI, Erbrecht*, Wien 2016.
- Ђивојиновић Драгица, „Престанак брака и завештање”, *Правни живот* 11/2009.
- Ђивојиновић Драгица, „Опозив завештања”, *Зборник радова Правној факултету у Нишу* 56/2010.
- Ђивојиновић Драгица, „Однос претходног и потонјег завештања у случају опозива”, *Правни живот* 10/2010.
- Ђивојиновић Драгица, „Стављање завештања ван снаге у аустријском и српском праву”, *Зборник радова Правној факултету у Нишу* 88/2020.
- Zankl Wolfgang, *Lehr – und Praxishandbuch, Erbrecht*, Wien 2017.
- Крећ Милан, Павић Ђуро, *Коментар Закона о наслеђивању са судском праксом*, Загреб 1964.
- Leroyer Anne-Marie, *Droit des successions*, Éditions Dalloz – Paris 2011.
- Lefebvre Francis (editions), *Successions et libéralités*, Régime juridique et fiscal, Nouvelle édition 2011.
- Malaurie Philippe, Aynés Laurent, *Droit civil, Les successions, Les libéralités*, Paris 2010.
- Marković Slavko, *Nasledno pravo u Jugoslaviji*, Beograd 1978.
- Sawyer Caroline, *Succession, Wills & Probate*, Bristol 1995.
- Сворцан Н. Слободан, *Коментар Закона о наслеђивању Србије са судском праксом*, Крагујевац 2004.
- Сворцан Н. Слободан, *Наследно право*, Крагујевац 2009.
- Стојановић Наташа, *Исјорука у наследном праву*, докторска дисертација, Ниш 2001.
- Стојановић Наташа, *Наследно право*, Ниш 2011.
- Стојановић Наташа, Ђирић Зоран, „Правни и психијатријски аспект завештајне способности”, у: *Актуелне тенденције у развоју и примени европској конвентционалној права*, свеска II, Ниш, 2010.
- Stojanović Nataša, „Gde su granice slobode zaveštajnih raspolaganja”, *Pravni život* 10/2012.
- Тасев Христо, *Българско наследствено право*, София 1993.
- Holdsworth William Scarle, Vickers Charles William, *The law of succession*, New Jersey 2004.
- Грађански законик Аустрије, <https://www.jusline.at/gesetz/abgb>.
- Грађански законик Италије, <https://www.gazzettaufficiale.it/dettaglio/codici/codice-Civile>.

Грађански законик Мађарске, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300005.TV>.
Грађански законик Немачке, <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html>.

Грађански законик Француске, <https://www.legifrance.gouv.fr>.

Грађански законик Холандије, <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook044.htm>.

Грађански законик Чешке, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast3>.

Грађански законик Швајцарске, <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19070042/index.html>.

Грађански законик Шпаније, <https://www.boe.es/buscar/pdf/1889/BOE-A-1889-4763-consolidado.pdf>.

Грађански кодекс Руске Федерације, <http://base.garant.ru/10164072>.

Закон о ванпарничном поступку Србије, *Сл. њасник СРС*, бр. 25/82 и 48/88 и *Сл. њасник РС*, бр. 46/95 – др. закон, 18/2005 – др. закон, 85/2012, 45/2013 – др. закон, 55/2014, 6/2015 и 106/2015 – др. закон.

Закон о dedovanju Slovenije, *Ur. list SRS*, št. 15/1976, 23/1978; *Ur. list RS*, 13/1994, 40/1994 – odluka US, 117/2000 – odluka US, 67/2001, 83/2001 – OZ, 73/2004, 31/2013 – odluka US и 63/2016.

Закон о завештању Енглеске, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Will4and1Vict/7/26/contents>.

Закон о наслеђивању Бугарске, <https://lex.bg/laws/ldoc/2121542657>.

Закон о наслеђивању Северне Македоније, *Сл. весник на РМ*, бр. 47/1996 и 18/2001 – др. закон.

Закон о наслеђивању Србије, *Сл. њасник РС*, бр. 46/1995, 101/2003 – Одлука УСРС и 6/2015.

Закон о nasljeđivanju u Federaciji Bosne i Hercegovine, *Sl. novine Federacije BiH*, бр. 80/2014 и 32/2019 – odluka US.

Закон о nasljedjivanju Hrvatske, *Narodne novine*, бр. 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015 и 14/2019.

Закон о nasljedjivanju Crne Gore, *Sl. list CG*, бр. 74/2008 и 75/2017 – odluka US.

Закон о регистрованом животном партнерству Немачке, <https://www.gesetze-im-internet.de/lpartg>.

Породични закон Србије, *Сл. њасник РС*, бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

Jelena Đ. Vidić Trninić
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
jvidic@pf.uns.ac.rs

Revocation of Will and Judicial Proceedings for Declaring a Will Ineffective Under the Law on Inheritance of Serbia With Reference to Other Contemporary European Legal Systems

***Abstract:** In Serbian law, a valid will can be revoked based on the will of the testator, more precisely through the revocation of the will or based on a court decision. This paper analyzes the solutions of the Law on Inheritance of Serbia, dedicated to the mentioned ways of revoking a last will, and at the same time examines the legal regulation of that issue in other legal systems in Europe. The author finds that in the realization of the right to revoke a will, the legislation of Serbia undoubtedly affirms the freedom of will, and that in that respect, it is in principle harmonized with the legal solutions observed on European legal soil. In the aspect of the purpose for which it is prescribed, a special advantage of domestic regulation is the possibility of declaring a will ineffective through a court decision. The author further considers that certain solutions that can be found in comparative law, such as the possibility to invalidate testamentary dispositions made in favour of former spouse, could be accepted in Serbian inheritance law as well. Finally, according to the author, some existing legal solutions dedicated to the revocation of wills, need to be specified and completed *de lege ferenda*, in order to achieve legal certainty.*

Keywords: *revocation of will, declaring a will ineffective, formal revocation, informal revocation, earlier will, later will.*

Датум пријема рада: 27.01.2021.

Датум достављања коначне верзије рада: 26.02.2021.

Датум прихватања рада: 07.06.2021.